

ARNAVUTLUK PAZAR BİLGİLERİ

T.C.
Ticaret Bakanlığı
Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği
Genel Müdürlüğü

İçindekiler

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI	3
2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ	7
3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER.....	9
4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER	15
5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER	18

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI

Dış Ticaret Mevzuatı (İthalat Rejimi, İhracat Rejimi)

Dış Ticaret Mevzuatı

Arnavutluk'un dış ticaret politikası ülkenin Dünya Ticaret Örgütü (DTO) üyeliği, AB ile gerçekleştirilmiş olan Serbest Ticaret Anlaşması, CEFTA, EFTA, BirleŐik Krallık ve Türkiye ile imzalanmıŐ olan Serbest Ticaret AnlaŐmaları çerçevesinde Őekillenmektedir.

Gümrük Vergileri

AB, 2000 yılından bu yana GenelleŐtirilmiŐ Tercihler Sistemi (GTS) çerçevesinde bölgeye tek taraflı tavizli rejim tanımaktadır. AB'nin bölgeye genel yaklaŐımının hukuki temelini teŐkil eden İÖS çerçevesinde, 18 Eylül 2000 tarih ve 2007/2000/EC iŐaretli Konsey Yönetmeliği ile AB tarafından Arnavutluk ve diğer bölge ülkelerine 0102, 0201, 0202, 1604 pozisyonları hariç olmaküzere bütün mallarda, miktar sınırlaması olmaksızın gümrük vergisi muafiyetli giriş imkânı tanınmaktadır. Ancak, tekstil ürünlerinde tanınan tercihler Topluluğun yıllık kotalarıyla sınırlı olup balıkçılık ve süt danası etinde ise tarife kontenjanı dahilinde muafiyet veya vergi indirimisaağlanmaktadır.

12 Haziran 2006 tarihinde imzalanan ve ticarete ilişkin hükümleri 1 Aralık 2006 tarihinde Geçici Anlaşma ile yürürlüğe giren İÖA, AB ile Arnavutluk arasındaki ticari iliŐkileri daha da serbestleŐtirmiŐtir. Söz konusu Anlaşma uyarınca, Arnavutluk menşeli ürünlere uygulanan gümrük vergileri AnlaŐmanın yürürlüğe girmesi ile kaldırılacak, AB menşeli ürünlere uygulanan gümrük vergileri ise kademeli olarak beŐinci yılın baŐında sıfırlanacaktır. Anlaşma, aynı zamanda, rekabet, devlet yardımları, fikri mülkiyet, ekonomik iŐbirliđi, menşe kuralları, gümrük alanında iŐbirliđi, ulaŐtırma vb. alanlarda da hükümler içermektedir.

Arnavutluk'a üçüncü ülkelerden ithal edilen mallara türüne göre %0, %2, %5, %6, %8, %10, %15 oranlarında Gümrük vergisi uygulanmaktadır.

- İlaçlar, kitap, gazete ve dergi, sivil havacılık alanında kullanılan cihazlar, sanat eserleri vs. ürünlere %0,
- Hububat, plastik hammaddeler, tekstil elyafları, kimyasallar, iŐlenmemiŐ maden ürünleri, optikve tıbbi cihazlar, makine ve deđiŐik diğer cihazlar vs. ürünlere %2,
- Alkollü iÇecekler, ağaç ürünleri, kağıt ve kırtasiye ürünlerine %5,
- Deodorant, dış macunu, Őampuan gibi kiŐisel bakım ürünleri, tekstil ve deri ürünlerinin bakımıiçin kullanılan ilaçlara, bazı plastik ürünlere (polietilen filmler, mutfak malzemeleri) vs. ürünlere %8,
- Kahve, kakao gibi bazı gıda ürünleri, bazı meyve ve sebze türleri vs., tekstil ürünleri, iŐlenmiŐ derivs. ürünlere %10,
- Maden suyu, çaylar, baharat, deterjan, kozmetik ve parfüm ürünleri, bakır ürünleri, bazı kağıt ürünleri, mobilya ve elektrikli ev aletleri, hazır giyim, oyuncaklara %15 vergi uygulanmaktadır.

KDV dışında tutun, alkol, deri, petrol ürünleri, parfümeri ve kozmetikler, içme suyu ve meşrubatlar özel tüketim vergisine tabidir.

Ülkenin serbest ticaret rejimi gereği, ithalatta miktar kısıtlamaları bulunmamaktadır. Ancak genel olarak ülkede kısıtlı dolaşımı bulunan askeri, radyoaktif maddeler ile tıbbi uyuşturucu maddeler için Savunma ve Sağlık Bakanlıklarından izin alması gereklidir.

Ülkeye yeniden ihraç ya da tamir amacıyla geçici olarak giriş yapan ürünlere %1 oranında gümrük vergisi uygulanmaktadır. Benzer şekilde ülkeye en fazla bir yıllık süre için geçici olarak giriş yapan makine ve cihazlara da %1 vergi uygulanır.

Hariçte işleme yani, yerli ürünlerin, geçici olarak Arnavutluk gümrük alanı dışına ihraç edilmesi halinde, bu maddelerden ülke dışında üretilen malların, işleme sürecinden sonra ithalat sorumluluklarından kısmen veya tamamen muaf olarak Arnavutluk'a girmesi mümkündür.

İç Vergiler ve Oranları

Arnavutluk'ta ulusal ve yerel düzeylerde olmak üzere iki tür vergilendirme sistemi vardır. Yerel vergiler daha ziyade oteller, restoranlar ve diğer benzer hizmet alanlarında uygulanırken ulusal vergiler, doğrudan ve dolaylı vergiler şeklinde ikiye ayrılmaktadır.

Doğrudan vergiler içinde gelir ve kurumlar vergisi, dolaylı vergiler içinde de KDV, ÖTV ve ithalatta uygulanan gümrük vergileri yer almaktadır.

Kurumlar vergisi, Arnavutluk'ta ekonomik karakter taşıyan türden faaliyette bulunan tüm Arnavut ve yabancı tüzel kişilerden tahsil edilmektedir. Ülkenin DTÖ'ye üyeliği çerçevesinde işletmelere uygulanan kurumlar vergisi oranı ve gerçek kişilere uygulanan gelir vergisi oranları indirilmiştir. Kurumlar Vergisi %15, Gelir Vergisi ise %0 ile %23 arasında değişen oranlarda uygulanmaktadır. Diğer taraftan stopaj (kaynak) vergisi oranı %15 düzeyindedir.

Katma Değer Vergisi (KDV) oranı %20 olarak uygulanmaktadır. İthalattan alınan %20 oranındaki Katma Değer Vergisi (KDV) malların ülkeye girişi anında ödenmektedir. Üretim, inşaat, telekomünikasyon sanayilerinde ve Arnavutluk Enerji Kurumu'ndaki yatırımlar ile stratejik olduğu belirlenen yatırımlar için ithal edilen makinalar ve cihazlar için KDV'de indirim uygulanmaktadır. Bu sisteme göre, KDV ithal sırasında gümrük noktasında değil, vergi ödeyenin kayıtlı olduğu en yakın vergi dairesine ödenmektedir. Ülkede KDV iadelerinin de geç yapıldığı bilinmektedir.

Arnavutluk sosyal güvenlik sisteminde işverenler de işçiler de sosyal güvenlik ve sağlık primlerini ödemekle yükümlüdür. Sosyal güvenlik primlerinin işveren payı % 15, işçi payı ise % 9,5 oranında bulunmaktadır. Sağlık sigortasında işveren ve işçilerin payı %1,7'dir.

Ürün Standartları ile ilgili Uygulamalar

Standartlar Genel Müdürlüğü (DPS) Arnavutluk'ta tek Milli Standartlar Kuruluşudur. Ülkede uygulanan standartlaraşığıda sıralanmaktadır:

- Arnavut Standartları,
- Uluslararası Standartlar, ISO ve ISO/IEC
- Birleşmiş Milletler Örgütü'nün Standartları, UN/ECE
- Avrupa Standartları, EN

Test Etme, Muayene ve Belgelendirme

Arnavutluk'tan üçüncü ülkelere yapılan ihracatta menşe belgesi zorunludur. Bu sertifika, üretimi yapan şirketin kayıtlı olduğu ticaret odası tarafından verilir. Ayrıca, EURO 1 sertifikası istenilmektedir. Bu evrak ürünün üretildiği bölgenin gümrük biriminden verilmektedir.

Deri, tıbbi bitkiler ya da benzeri ürünlerin ihracatında, söz konusu ürünlerin toplanması için ilgili yerel yönetimlerden alınan izin belgeleri de aranmaktadır. Veterinerlik, bitki sağlığı ve diğer evrakları ürün türüne göre değişmektedir.

Arnavutluk'ta helal gıda standartları ile ilgili düzenleme bulunmadığından, ülkeye yapılan gıda ithalatına herhangi bir helal gıda sertifika şartı bulunmamaktadır.

İthal edilen ürünlerin kalite kontrolü, sınır kontrol noktalarında yapılmaktadır. Gıda ürünlerinin ithalatında ürünlerin içinden numune alınıp analiz yapılmaktadır.

İthal edilen gıdaların güvenliği için, uluslararası yönetmenliklere uygun olarak, her bir sevkiyatın ürünlere eşlik eden sertifika ve belgeler ile yapılması gerekmektedir.

İhracatçı ülkenin yetkili resmi otoritesi tarafından verilen güvenlik sertifikaları, ikili veya çok taraflı uluslararası anlaşmalar uyarınca tanınmaktadır. Eğer anlaşma yoksa sertifika ve diğer belgelerin tanınması Ulusal Gıda Otoritesinin önerisi ile Arnavutluk Tarım ve Kırsal Kalkınma Bakanlığı tarafından yapılmaktadır.

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Arnavutluk'tan AB ülkelerine gıda ihracatı yapıldığında menşe belgesi (ÇELEX32000R0029) zorunludur. Gıda ürünlerinde pestisit kontrolü için sertifika alınması gerekmektedir (ÇELEX32005R0396). MRL kontrollü için özel bir belge bulunmamaktadır. Bitki sağlığı için ÇELEX32000R0029 ve etiketlemede ÇELEX32011R1169 düzenlenmekte olup etiket kontrolü her bir parti için yapılmaktadır. Çevre sağlığı kontrolü için ÇELEX31993R0315 ve ÇELEX32006R1881 belgeleri düzenlenmektedir. Ayrıca pazarlama standardı ile ilgili uygunluk sertifikası istenilmektedir. Normalde numune alınması ve ürün kontrolü AB giriş noktasında ya da son teslim yerinde yapılmaktadır.

Sertifikalar ve diğer güvenlik belgeleri Arnavutça ve geldikleri ülkenin dilinde olmalıdır.

Teknik Engeller

Piyasaya arz edilen tüm ürünlerin güvenli ve kaliteli olmasını sağlamak ülkelerin en temel öncelikleri arasındadır. Bu amaçla, ürünlerin uyması gereken teknik kriterler (standartlar ve teknik düzenlemeler) ile ürünlerin bu kriterlere uygun üretildiğini belgeleyen uygunluk değerlendirmesi işlemlerine günümüzde daha fazla başvurulmaktadır. Standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi prosedürleri, sınai, ekonomik ve ticari gelişmeye katkıda bulunan, insan can ve mal güvenliğini korumayı amaçlayan, modern ekonominin ve standardizasyon sisteminin temel taşlarıdır.

Bununla birlikte, standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi işlemleri çoğu zaman insan sağlığı ve güvenliği gibi meşru amaçların ötesinde ticarete teknik engeller olarak adlandırılan ve uluslararası ticaretin serbest akışını olumsuz etkileyen engellere yol açmaktadır. Uluslararası kabul görmüş standartlardan farklı teknik kriterler belirlenmesi ve gerektiğinden katı test ve belgeleme işlemlerinin zorunlu kılınması bu alandaki en önemli sorunlardır. Őeffaf bir Şekilde kabul edilmeyen ve uygulanmayan bu düzenlemeler ihracatçı firmalar açısından ek külfet ve maliyetlere de yol açmakta ve rekabet edebilirliklerini güçleştirmektedir. İhracatta karşılaştığımız ticarete teknik engellerin önlenmesi, sürdürülebilir ihracat artışının sağlanması açısından da önemlidir.

Bu kapsamda, T.C. Ticaret Bakanlığı rn Güvenliği ve Denetimi Genel Müdürlüğü internet sayfasında konu ile ilgili ayrıntılı bilgi mevcuttur: (<https://teknikengel.gov.tr/>).

Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesi, ihracatçılarımızın ticarete teknik engeller alanında yararlanacağı ve etkin olarak kullanacağı temel bir platform olarak yapılandırılmıştır. Bu çerçevede; ihracata konu ülkenin ticarete teknik engeller uygulamaları hakkında bilgi sahibi olunabilmekte, ihtiyaç duyulan ülke mevzuat ve uygulamaları hakkında ilave bilgiler Bakanlığımızdan talep edilebilmekte ve ihracatta karşılaşılan ticarete teknik engeller interaktif olarak Bakanlığımıza bildirilebilmektedir. Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesine yelik suretiyle ilgilenilen ülke ve ürün gruplarına ilişkin taslak düzenlemeler e-posta ile günlük olarak gönderilmektedir. Ayrıca, firmalarımız ihracatlarını olumsuz etkileyebilecek diğer ülke düzenlemelerini taslak aşamasında öğrenip yorum yapabilmektedir. Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesine yelik ücretsizdir.

Arnavutluk'taki ürün standartları ve teknik düzenlemelerin ihracatçılarımız için engel oluşturduğuna dair bir veri bulunmamaktadır.

2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

Arnavutluk'ta bir marka kaydı yapmak için Sınai Mülkiyet Genel Müdürlüğü'ne başvuru yapılır. Başvuru için gereken belgeler şu şekildedir:

- FM1 Başvuru Formu (www.dppm.gov.al adresinde bulunabilir)
- 8 X 8 santimetre boyutlarındaki marka görüntüsü (figüratif elemanlardan oluştuğunda).
- Kişinin DPPI'daki prosedürü takip etmesi için vekâletname
- Marka tescil başvurusu ile ilgili ödeme dekontu

Hazırlanan evraklar Sınai Mülkiyet Genel Müdürlüğü'ndeki Protokol ofisinde teslim edilir.

Uluslararası marka kaydı:

Uluslararası marka tescil sistemi iki anlaşma ile yönetilmektedir. Bunlar Ticari Markaların Uluslararası Tescili Hakkında Madrid Anlaşması ve Madrid Anlaşması Protokolüdür.

Uluslararası kayıt başvurusu için "menşe ofisi" aracılığıyla Uluslararası Kayıt Bürosuna başvuru yapılır. Başvuranın uluslararası başvuruyu Uluslararası Kayıt Bürosuna gönderme hizmeti için Arnavutluk Sınai Mülkiyet Genel Müdürlüğü lehine 4.000 Arnavut leki ödeme yapması gerekmektedir. Arnavutluk Sınai Mülkiyet Genel Müdürlüğü'ne uluslararası marka kaydı için başvuran kişi, <http://www.wipo.int/madrid/en/forms/> adresinden başvuru formu doldurmalı ve bu form ile beraber ödeme dekontunun fotokopisini de diğer evrakların yer aldığı dosyaya eklemelidir.

Dağıtım Kanalları

Arnavutluk'ta tekstil ürünleri için en yaygın dağıtım kanalları markalı mağazalar ve sokak aralarındaki küçük ve tek şubeli mağazalardır. Büyük şehirlerdeki semt pazarları son yıllarda önemini kaybetmektedir.

Başkent Tiran'da bulunan Tirana East Gate (TEG), Toptani Shopping Mall ve QTU Mall ülkenin en büyük alışveriş merkezleridir. Diğer ülkelerde olduğu gibi tüketiciler markalı ürünleri tercih etme eğilimindedir. Bu nedenle alışveriş merkezlerinde bulunan mağazalar markalı ürün olarak kabul görmektedir.

İnternet üzerinden satış ülke genelinde henüz yaygınlaşmamış olmakla birlikte sosyal medya ve web siteleri üzerinden satış yapan kanallar bulunmaktadır.

Tüketici Tercihleri

Arnavutluk'ta tüketicilerin ilk tercihi fiyat olmakla birlikte son yıllarda markalı ve İtalya başta olmak üzere AB menşeli ürünlere olan talep artmaya başlamıştır. Özellikle hazır giyimde İtalyan markalarına talep yüksektir. Ancak bu ürünlerin fiyatı oldukça yüksek olduğundan

sadece butik mağazalarda satılmakta ve çok az bir müşteri kitlesi tarafından tercih edilmektedir.

Bu nedenle Türkiye menşeli ürünlere talep ilk sıradadır. Başkent Tiran'daki alışveriş merkezlerindeki mağazaların yaklaşık yarısı ülkemiz markaları tarafından kiralanmıştır.

Kamu İhaleleri

Arnavutluk'ta kamu ihaleleri ile ilgili bilgiler ve başvurular <http://www.app.gov.al/home/> kamu web sayfasına bulunmaktadır. Her Pazartesi günü yeni ihale ilanları sayfada yayınlamaktadır.

3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER

Tarım ve Hayvancılık

Toplam 28.750 Km2 alana sahip olan Arnavutluk'ta 696.000 hektar (%24) tarım, 1.014.000 hektar (%36) orman ve 423.000 hektar (%15) mera alanı bulunmaktadır. Toplam nüfusun yaklaşık %50'si tarım ve/veya tarımla ilgili sektörlerde istihdam edilmektedir. Tarımsal faaliyetlerin ülke ekonomisi içindeki payı %20 civarındadır.

Arnavutluk tarım sektörü potansiyeli açısından ele alındığında; 14.400 ton tıbbi ve aromatik bitki üretimi 696.000 hektarlık alanın %73.2'sine denk gelen 509.500 hektarlık alanda yapılmaktadır. 421.600 hektar alan sebzeler dahil olmak üzere tarıma elverişli arazileri oluşturmaktadır. 87.900 hektar alanı meyve bahçelerinden oluşmaktadır. 2020 yılı sebze üretim verilerine göre 1.295.726 ton sebze üretilmiş ve üretim miktarında ilk üç sırayı Fier, Berat ve Tiran'ın almıştır. 684.023 ton tahıl ise Fier, Elbasan ve Korça şehirlerinde üretilmiştir. 2020 yılında 362.583 sığır, 1.05 milyon ton süt, 861 milyon yumurta ve 4.600 ton bal üretilmiş, ayrıca 16.892 ton balık üretiminin gerçekleştirilmiştir. İhracattaki başlıca tarım ürünleri domates, kavun, karpuz, salatalık gibi ürünlerden oluşmaktadır.

Ülke verimli arazilere, uygun iklim şartlarına ve yeterli su kaynaklarına sahip olmasına karşın net tarım ürünleri ithalatçısı durumundadır. Arazilerin küçük ve parçalı olması, yetersiz mekanizasyon, uygun depolama alanlarının olmaması nedeniyle üretim yetersiz kalmaktadır.

Arnavutluk'ta tarım sektöründe uygulanan teşvikler 3 başlık altında toplanmaktadır. Mali teşvikler başlığında tarım makineleri ve canlı hayvan ithalatında %0 KDV ve agroturizm teşvik paketi kapsamında %6 KDV, %5 kurumlar vergisi ve %0 çevre vergisi yer almaktadır. Ayrıca her yıl bütçeden belirli bir payın tarım ürünlerine ayrılması söz konusudur. İkinci olarak IPARD-Avrupa Birliği fonları ile tarımsal araç-gereçlerin, üretim ve pazarlama araç gereçlerinin, iş geliştirme alanlarının desteklenmesi için 146 milyon avro teşvik verilmesi söz konusudur. Anılan teşvikler 2022 Eylül ayından itibaren sağlanmaya başlanacaktır. Son olarak; kamu arazilerinin dikim ve esansiyel yağ tarımında kullanılması halinde 10 yıla kadar, üzüm bağı, meyve bahçesi, seracılıkta 30 yıla kadar, zeytincilik, kuru yemiş ve diğer ekinlerin olduğu ağaçlı meyve bahçelerinde 99 yıla kadar düşük bedeller ile kiralanması söz konusudur.

Ülkede, hâlihazırda gübre ve ilaç kullanımının az olması nedeniyle organik tarım faaliyetleri için uygun alanlar bulunmaktadır. Ülkede, bir milyon ton civarında taze sebze üretimi gerçekleştirilmekte olup, son yıllarda seracılık yaygınlaşmaktadır. Bununla birlikte, başta tahıl ürünleri olmak üzere tarım ürünleri üretimi ihtiyacı karşılamamaktadır.

Ülkemiz ile Arnavutluk arasındaki Serbest Ticaret Anlaşmasının eki tercihli ticarete konu ürünler listesi incelendiğinde Arnavutluk'tan ülkemize 33 ürün grubu için (peynir, yumurta, bal, domates, soğan, lahana, havuç, hıyar, fasulye, kavun-karpuz, bezelye, bazı şifalı bitkiler, bazı kabuklu meyveler, bazı sebzeler, bazı meyve konserveleri, alkollü-alkolsüz içecekler vs..)çeşitli miktarlarda vergi indirimleri uygulanırken, ülkemiz menşeli 46 ürün grubu için (bazı peynirler, yumurta, bal, baklagilleri, fındık, ceviz, kestane, antepfıstığı, incir, üzüm,

turunçgiller, elma, kiraz, şeftali, çilek, baharatlar, çikolatalı ürünler, kakaolu ürünler, ekmekçi mamulleri, çeşitli meyve sebze konserveleri, reçeller, meyve suları, mayalar, dondurma, içme suları ve yem) çeşitli miktar ve oranlarda tercihli ticaret öngörülmektedir.

Arnavutluk, meyve sebze konserveleri ve salça, bazı alkollü içecekler, hazır gıdalar, bazı şifalı bitkiler ve kesme çiçekler ithalatında ülkemiz ve üçüncü ülke menşeli mallar için %15, diğer ürünlerde ise 0 ila %10 arasında gümrük vergi uygulamaktadır.

Sanayi

Tekstil ve Ayakkabı Sektörü:

Arnavutluk'ta son yıllarda hızla artan ve 2021 yılında 1 milyar doları bulan tekstil ve ayakkabı ihracatı, ülkenin 3.4 milyar dolar seviyesindeki toplam ihracatın %,30'unu oluşturmaktadır. Ülkedeki tekstil, hazır giyim ve ayakkabı imalatının hemen hemen tamamı İtalyan hazır giyim firmalarının tedarikçisi durumundaki fason işletmeler tarafından gerçekleştirilmektedir. En önemli pazarlar İtalya, Almanya, Yunanistan, Fransa ve Hollanda'dır. İtalya tek başına Arnavutluk'un bu ürün grubundaki ihracatının %80'ini ithal etmektedir. Ülkenin 1.040.000 kadar olan toplam çalışan kişi sayısının 110.000'i fason üretim işletmelerinde istihdam edilmektedir. Diğer tüm sektörlerde net ithalatçı konumunda olan Arnavutluk tekstil ve ayakkabı ürünlerinde net ihracatçı konumundadır.

Ülkede 250 avro civarındaki asgari ücret seviyesi, ana pazarlara olan coğrafi yakınlığı ve eğitimli işgücü gibi nedenlerle İtalyan hazır giyim firmaları için önemli bir üretim merkezi olma yolunda ilerlemektedir. 10-15 yıl öncesine kadar İtalyan firmalarının kurduğu hazır giyim atölyelerinde üretim yapılırken, son zamanlarda fason üretim tesislerinin hemen hemen tamamı Arnavut firmalarına aittir. Ülkemizden de 2 firma tarafından işletilen ve toplam 600 civarında işçinin çalıştığı 5 hazır giyim işletmesinin yanı sıra 2 ayakkabı üretim yeri bulunmaktadır.

Ülkedeki hazır giyim sektörünün en önemli sorunları fason üretimin dışında pazara dönük bağımsız üretim olmaması ve ölçek ekonomisinin oluşmamasının yanı sıra kalifiye işgücü yönünden göç olması nedenleriyle istihdam sürecinde hızlı bir döngü ve temin güçlüğü yaşanmasıdır. Çoğu işletmelerdeki makine Türkiye ve İtalya'dan alınan eski makinalardır. Yedek parça ve teknik hizmetler sınırlıdır. Fason üretim tesislerinin önemli bir kısmı Durres ve Tiran şehirlerinde yoğunlaşmakla birlikte Fier, İşkodra, Gjorakstra, Korça gibi şehirlere de dağılmıştır.

Sektörün coğrafi dağınıklığın en önemli nedeni, ülkede organize sanayi bölgesi/serbest bölge olarak işletilen alanların ve kapsamlı bir yatırım teşvik programının bulunmamasıdır. Yatırım teşvik programı; yeni yatırımlara ait makine-ekipman ithalatında vergi muafiyeti ve belirli sayıdaki işçi sigorta payının belirli bir fondan karşılanmasından ibarettir.

Madencilik

Zengin krom, nikel, bakır gibi metallerin yansıra ve kireçtaşı ve mermer gibi metal olmayan kaynaklara sahip Arnavutluk'ta madencilik sektörünün uzun bir geçmişi bulunmaktadır. Ülkedeki ilk jeolojik harita 1922 yılında hazırlanmış, ilk madencilik kanunu ise 1929 yılında uygulamaya geçirilmiştir. Madenlerin çıkarılması ve işlenmesi 1944-1994 yılları arasında devlet işletmeleri tarafından yürütülmüştür. Bu dönemde madencilik, Arnavutluk'un en önemli ihraç ürünleri olmuştur. Ülke krom, bakır ve nikel kaynakları bakımından zengin olup 1980'li yılların sonunda dünyanın en büyük 3 üncü krom üreticisi haline gelmiştir. Ancak 1990-1991 ve 1997-1998 yılları arasında ülkede yaşanan kaos ortamı nedeniyle maden işletmelerinin çoğu faaliyetlerine son vermiştir.

1994 yılında kabul edilen yeni madencilik kanunu ile maden çıkarma ve işleme faaliyetleri özelleştirilmiştir. Bu tarihten sonra çok sayıda küçük, orta ve büyük işletme madencilik faaliyetlerine başlamıştır. 2005 yılından itibaren dünya piyasalarında maden fiyatlarının artmasına bağlı olarak başta Çin merkezli firmalar olmak üzere çok sayıda yabancı firma maden üretme ve işleme imtiyazları alarak, üretim faaliyetlerine başlamıştır. Ülkedeki madencilik sektörü halihazırda 15 Temmuz 2010 tarihli ve 10304 sayılı Kanun ile yapılan düzenlemeler çerçevesinde yürütülmektedir.

Arnavutluk Enerji ve Altyapı Bakanlığı (www.infrastruktura.gov.al) bünyesindeki Doğal Kaynaklar Ulusal Ajansı (AKBN- www.akbn.gov.al) tarafından belirlenen sahalarda işletme imtiyazları için ihaleler düzenlenmektedir. İhaleye girmek isteyen firmalar, Arnavutluk'ta Ulusal Ticaret Merkezine (QKB- www.qkb.gov.al veya www.e-albania.al) kayıt yaptırarak yerli şirket kurmak zorundadır. İmtiyaz süreleri genellikle 30- 35 yıl için düzenlenmektedir. İşletme imtiyazı alan yerli ve yabancı firmalar, işleme faaliyetine başlamaları için tekrar QKB'ye başvurmaları gerekmektedir.

Madencilik sektörü yaklaşık 4,300 kişiye istihdam sağlamaktadır. Bunun %69'u krom üretiminde istihdam edilen personel oluşturmaktadır.

Krom:

Arnavutluk, dünyanın önde gelen krom üreticilerinden birisidir. Toplam rezervlerin 36,9 milyon tonu bulunduğu tahmin edilmektedir. Krom rezervleri üç bölgede yoğunlaşmıştır;

-Kuzeydoğudaki Tropoja (6,1 milyon ton rezerv, %26i48 Cr2O3) ve Kukës bölgesi (6,8 milyon ton rezerv, %21,2 Cr2O3),

- Orta kesimlerdeki Bulqiza ve Lura kütlesi (12 milyon ton rezerv, %38 Cr2O3)

- Güneydoğudaki Shebeik-Pogradec kütlesi (7,5 milyon ton rezerv, %30 Cr2O3)

Ülkede halihazırda 250 lisanslı krom işletme faaliyeti bulunmaktadır. Krom sektöründeki en önemli sorun, ruhsatsız/kaçak işletilen madenlerdir. Çoğu zaman yerel ve/veya merkezi otoritelerinin göz yummaları ile kaçak olarak işletilen madenler, ruhsatlı işletmelerin çalışmalarını engellemekte ya da usulsüz yollarla devralmaya çalışmaktadırlar.

Bakır:

Arnavutluk'taki bakır madenlerinin rezervlerinin düşük, yoğunluğunun az ve sahaların derinde olması nedeniyle bakır madenciliği çok gelişmemiştir. Yine de, Mirdita bölgesindeki Spaçi ve

Perlati sahaları ie Korça'daki Rehova sahaları, toplam 6.774.113 ton rezervleri ve %1,79 Cu yoğunlukları ile önemli yatırım potansiyeli barındırmaktadır.

Ülkemizden de bir madencilik firması Kuzeydeki Manela ve Labroş sahalarında bakır çıkarma ve Fuşaras'taki fabrikada işleme faaliyetlerinde bulunmaktadır.

Ferro-Nikel ve Nikel Silikat:

Arnavutluk'taki en geniş maden rezervleri ferro-nikel ve nikel silikat sahalarıdır. Bu re rezervler; Librazhd bölgesinde (84.4 milyon ton), Prrenjas bölgei (66,1 milyon ton), Bilishti bölgesi (110,1 milyon ton) ve Has-Kukes-Lure bölgesi (102,8 milyon ton) bulunmaktadır.

Petrol:

Ülkenin güneybatısındaki Patoz-Marinza bölgesindeki en verimli petrol yataklarının 2016 yılı ortalarında Kanada'lı Bankers Petroluem firmasını 575 milyon dolar karşılığında satın alan ÇHC'li Geo Jade firması tarafından satın alınmış, ancak 2018 yılında tekrar Bankers Petroleum firmasına devredilmiştir. Bankers Petroleum firması, bölgedeki petrol yataklarını 2004 yılında 25 yıllık işletme imtiyazı çerçevesinde satın almıştır. 1927 yılında petrol keşfedilen havza Avrupa kıtası üzerinde en geniş rezerve sahip olduğu yönünde tahminler yapılmaktadır.

Arnavutluk'ta karada ve deniz altında toplam 120 milyon varil petrol ve 5,7 milyar metreküp kadar doğal gaz rezervinin olduğu tahmin edilmektedir. Ballsh, Fier ve Elbasan'da 3 adet petrol rafinerisi bulunmaktadır.

Enerji

Arnavutluk'ta elektrik enerjisi üretiminin neredeyse tamamı hidroelektrik santraller aracılığı ile gerçekleşmektedir. Geleneksel yöntemlere göre daha çevre dostu bir üretim söz konusu olmakla birlikte üretim iklimdeki değişikliklerden doğrudan doğruya etkilenmektedir. Elektrik konusunda talebin çok büyük bir kısmı yurt içi üretimden karşılanmaktadır. Bunun yanında dış ticaret açısından da elektrik ihracatı, ithalatından daha fazladır.

Elektrik tüketimi hanehalkı ile diğer sektörler arasında neredeyse yarı yarıya bir oranla paylaşılmaktadır. Ülkede günlük ortalama 20 milyon KW/s enerji tüketilmektedir. Son yıllarda alınan polisiye tedbirlerle önceki yıllara göre azalsa da, iletim hatlarının eskiliği ve kaçak tüketimin yaygınlığı nedeniyle yıllık 2 milyar KW/s bulan kayıp-kaçak oranı bazı yıllarda yerli üretimin %30'unu oluşturmaktadır.

Doğalgaz ile ilgili olarak Azerbaycan doğalgazının Avrupa'ya iletilmesini amaçlayan Türkiye-Yunanistan sınırından başlayıp İtalya'ya uzanan ve toplam uzunluğu 878 km'yi bulan Trans Adriatik boru hattı (TAP) ile TANAP (Trans-Anatolia Pipeline) bağlantısının 2020 yılında tamamlanmasının ardından bu hatlardan gaz iletimine başlanmıştır. Faaliyete geçirilen bu boru hattı bağlantısının yıllık 10 milyar metreküp gaz iletim kapasitesi bulunmaktadır. Söz konusu projenin devamında Balkanlara gaz dağıtımını amaçlayan Ionian Adriatic Pipeline (IAP) Projesinin çalışmalar devam etmektedir. Doğalgazın ülke içine iletimi ve kullanılması için gerekli altyapı henüz mevcut değildir. İzleyen yıllarda altyapı çalışmalarına başlanacaktır.

Petrol sektörüne bakıldığında; ülkenin güneybatısındaki Patoz-Marinza bölgesindeki en verimli petrol yataklarının 2016 yılı ortalarında Kanada'lı Bankers Petroleum firmasını 575 milyon \$ karşılığında satın alan ÇHC'li Geo Jade firması tarafından satın alınmış, ancak 2018 yılında tekrar Bankers Petroleum firmasına devredilmiştir. Bankers Petroleum firması, bölgedeki petrol yataklarını 2004 yılında 25 yıllık işletme imtiyazı çerçevesinde satın almıştır. 1927 yılında petrol keşfedilen havza Avrupa kıtası üzerinde en geniş rezerve sahip olduğu yönünde tahminler yapılmaktadır.

Arnavutluk'ta karada ve deniz altında toplam 120 milyon varil petrol ve 5,7 milyar metreküp kadar doğal gaz rezervinin olduğu tahmin edilmektedir. Ballsh, Fier ve Elbasan'da 3 adet petrol rafinerisi bulunmaktadır.

Üreticiler ve Düzenleyici Kurumlar:

Ülkede, 2008 yılında yapılan düzenlemelerle enerji piyasası serbestleştirilmiş ve piyasa düzenleyicisi olarak Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu (ERE) kurulmuştur. Aynı düzenleme ile elektrik üretiminde tekel durumda olan kamu şirketi Arnavutluk Elektrik Şirketi (KESH)'in yanı sıra özel kuruluşların da elektrik üretmesine izin verilmiş, dağıtım faaliyeti ise Avrupa'nın en büyük ilk on enerji şirketinden biri olan Çek Cumhuriyeti merkezli CEZ firmasına 102 milyon avro bedelle satılmıştır.

Ancak, kayıp-kaçak oranının yüksek olması ve ödenmemiş faturaların tahsilatı için kurulan aracı şirketlerde ortaya çıkan yolsuzluklar ve CEZ firmasının öngördüğü iyileştirme yatırımlarını yerine getirmemesi gibi nedenlerle imtiyaz sözleşmesi iptal edilmiş ve 2013 yılı Ocak ayında dağıtım işleri tekrar millileştirilerek Elektrik Dağıtım Şirketi (OSHEE) kurulmuştur. CEZ firması, uğradığı zararın karşılığı olarak 200 milyon avro tazminat talebi ile Arnavutluk Hükümetine karşı açtığı dava 2016 yılı ortalarında sonuçlanmış ve Arnavutluk, adı geçen firmaya 90 milyon avro tazminat ödemiştir. Elektrik dağıtım işi ise o tarihten itibaren OSHEE tarafından yürütülmektedir.

OSHEE, dağıtımını yaptığı elektriği yurt içinde üç kaynaktan sağlamaktadır;

- 1) KESH (%75-80),
- 2) 15 MW üzeri kapasiteye sahip özel üreticiler (%13-17).
- 3) 15 MW'tan küçük kapasiteli küçük üreticiler (%3-4)

Ayrıca Arnavutluk genelinde toplam 90 kadar firma, 1-14 MW arasında irili-ufaklı enerji santrallerinden elektrik üretmektedir. Ülkede 1 MW kapasitenin altındaki hidroelektrik santrali (HES) için lisans bedeli alınmamakta ve imtiyaz süresi sınırsız olmaktadır. Ülkede, özel firmalar tarafından hidroelektrik santrallerinde üretilen elektriğe alım garantisi verilmemektedir.

Arnavutluk'ta yenilenebilir enerji ile ilgili hukuki düzenlemeler, 2017/7 sayılı Yenilenebilir Kaynaklardan Enerji Üretiminin Teşviki Kanunu ve bu Kanun'a dayanılarak hazırlanan 28/03/2018 tarihli ve 179 sayılı Yönetmeliğe göre hayata geçirilmiştir. Buna göre özetle, 2 MW'a kadar toplam 50 MW güneş enerjisi projelerine 15 yıl süreyle 76 avro/MW alım garantisi öngörülmektedir. Aynı düzenleme ile tüzel kişilik başına 3 MW geçmemek üzere toplam 30 MW kadar rüzgâr enerjisi üretimine yine 76/avro MW alım garantisi sağlanması öngörülmektedir. Ancak, yıl içerisinde Balkan Energy Group ve Avrupa Birliğinin enerji

piyasanın tam serbestleştirilmesi ilkeleri gereği söz konusu düzenlemelere karşı çıkması nedeniyle alım garantisine ilişkin düzenlemelerin kaldırılması gündemdedir.

Arnavutluk Enerji ve Altyapı Bakanlığına bağlı Albgaz Sha doğalgaz sektöründeki iş ve işlemlerden sorumludur.

4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER

İş Kültürü

Serbest pazar ekonomisine geçişin zorluklarını yaşamaya devam eden Arnavutluk, makroekonomik istikrarı yakalama, üretimi ve istihdamı artırma ve kayıt dışı ekonomiyi önleme amacını güden reform çalışmalarını sürdürmektedir. Ülkedeki şirketlerin en eskisi dahi en fazla 30 yaşındadır ve tamamı patron şirkettir. Kurumsal şirket kültürü henüz gelişmemiştir.

Arnavutluk'ta tüzel kişilerin veya şahısların bir araya gelerek meslek örgütü/birliği/sendikası kurması kültürü de henüz gelişmemiştir. Ticaret odalarına üyelik ihtiyari olduğundan meslek odalarının ticaret hayatında belirleyici bir etkisi bulunmamaktadır. Ülkede faal olan 11 ticaret odasının üye sayısı toplam 1.000'i bulmamaktadır.

Bununla birlikte iş kültürünün uluslararası standartlara hızlı bir şekilde yaklaştığı gözlemlenmektedir. Hemen hemen her haneden İtalya, ABD ve İsviçre gibi ülkelerde çalışan Arnavutlar sayesinde ülkedeki iş ve çalışma kültürü de bu ülkelerdeki uygulamalara benzemeye başlamıştır. Dünya'da kişi başına en fazla kafenin düştüğü ülkede iş görüşmeleri genellikle kafelerde yapılmaktadır.

Diğer Balkan ülkelerinde olduğu gibi Arnavutluk'ta da günlük hayat yavaş, çalışma saatleri azdır. Mesainin erken başlayıp erken bitmesi ve ortalama gelir düzeyinin düşük olması nedenleri ile çoğu Arnavut ikinci bir işte daha çalışmaktadır.

Para Kullanımı

Arnavutluk, büyük ölçüde nakit para kullanılan bir ülkedir. Ancak giderek gelişen büyük oteller, alışveriş merkezleri, uluslararası havayolu şirketleri kredi kartı ve seyahat çeklerini kabul etmektedir. Bankalarda seyahat çeklerini paraya dönüştürmek mümkündür. Arnavutluk'ta kullanılan para birimi lektir. Fakat ihmal edilebilir düzeyde bir kur dalgalanması söz konusu olduğundan avro ve dolar para birimi ile de rahatça alışveriş yapılmaktadır.

Toptan ticarete çek veya senet kullanımı ve vadeli satış uygulaması yok denecek kadar azdır. Çoğu banka şubesi çek işlemini nasıl yapılacağını bilememektedir. Ödemeler çoğu zaman nakit yapılmaktadır.

Pasaport ve Ülkeye Geçici Giriş Vizesi uygulaması

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Arnavutluk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Vizenin Karşılıklı Olarak Kaldırılmasına Dair Anlaşma 4 Şubat 2010 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Söz konusu Anlaşma Türkiye ve Arnavutluk vatandaşı diplomatik, hususi, hizmet ve umuma mahsus pasaport hamillerinin, birbirlerinin ülkesine, her altı ay içinde ilk giriş tarihinden itibaren doksan (90) günü aşmayan bir süre için veya transit geçiş maksadıyla vize almadan girebilmelerini öngörmektedir.

Karşılıklı vize muafiyeti yukarıda belirtilen anlaşma ile sağlanmış olmakla birlikte, Arnavutluk'un insan ticareti ve uluslararası organize suç şebekelerinin ağlarını halen üyelik sürecinde bulunduğu AB ülkelerine bağlayan coğrafi bir konumda bulunması, sınır görevlilerinin zaman zaman AB dışından ülkeye gelen başka şahıslar gibi vatandaşlarımıza karşı da aşırı temkinli davranmasına yol açabilmektedir. Bu nedenle vatandaşlarımızın, beklenmeyen sorunlarla karşılaşmamaları açısından, Arnavutluk'a yapacakları seyahatlerde, pasaportlarının geçerlilik sürelerini önceden kontrol etmeye, yanlarında ülkede kalmayı öngördükleri süreyle orantılı makul miktarda döviz bulundurmaya ve seyahat amaçlarını görevlilere açık bir şekilde izah etmeye özen göstermeleri önemle tavsiye olunur.

Resmi Tatiller ve Mesai Saatleri

Resmi Tatiller (milli gün vb.) ve Mesai Saatleri Arnavutluk'taki resmi tatiller aşağıdaki gibidir;

- 1 Ocak – Yeni Yıl
- 2 Ocak – Yeni Yıl
- 14 Mart – Yaz Günü
- 22 Mart – Nevruz
- 31 Mart – Katolik Paskalyası (Her yıl tarihi değişmektedir.)
- 5 Mayıs – Ortodoks Paskalyası (Her yıl tarihi değişmektedir.)
- 1 Mayıs – İşçi Bayramı
- 10 Nisan – Ramazan Bayramı (Her yıl tarihi değişmektedir.)
- 16 Haziran – Kurban Bayramı (Her yıl tarihi değişmektedir.)
- 5 Eylül - Rahibe Teresa Günü
- 28-29 Kasım- Ulusal Günler
- 8 Aralık – Ulusal Gençlik Bayramı
- 25 Aralık – Noel

Fazla mesai çalışmalarının karşılığının, ek maaş veya ek tatil olarak verilmesi öngörülmektedir. Fazla mesai için, uygulanan maaştan % 25 daha fazlası veya normal tatillerden % 25 daha fazlası, uygulanır. Fazla mesai karşılığı, fazla mesaiden itibaren iki ay içerisinde kullanılmalıdır. Resmi tatiller esnasında veya hafta sonlarında yapılan fazla mesai için, normal maaşın ve fazla mesai süresinin % 50 daha fazlası olarak uygulanır.

Resmi tatilin hafta sonuna gelmesi durumunda tatiller otomatik olarak Pazartesi (ve Salı) gününe uzamaktadır.

Yerel Saat

Arnavutluk'ta kış ve yaz saati uygulamaları mevcuttur. Central European Time (CET), UTC +1 seklinde hesaplanmaktadır.

5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

Şirket Türleri

Arnavutluk'ta 5 farklı şirket türü vardır;

Bireysel: İşletmenin, devlet otoritelerine veya ticari işlemler karşısında tüm ticari borçlardan sorumlu bir sahibi vardır. Arnavutça kısıtlaması " B.I" olarak yazılmaktadır.

Genel Ortaklık: Ticari borçlardan kısıtlama olmaksızın sorumlu olan bir veya daha fazla genel ortağa sahip olan işletme türüdür. Arnavutça kısıtlaması "O.P." olarak yazılmaktadır.

Limited Ortaklık: "Genel" iş ortaklarının yanı sıra "sınırlı" iş ortakları veya katkılarının değerinin sınırına kadar ticari yükümlülüklerden sorumlu olan iş ortakları da yer almaktadır. Arnavutça kısıtlaması "O.K." olarak yazılmaktadır.

Limited Şirket: İşletmenin tüm mülkiyeti ile ilgili tüm borçları ve diğer yükümlülüklerinden sorumlu olan bir veya daha fazla kişi tarafından kurulan işletme türüdür. Arnavutça kısaltması "SH.P.K" olarak yazılmaktadır.

Anonim Şirket: Anonim şirketler, özkaynakları hisselerle bölünmüş olan ve hissedarlarının tüm varlıkları ile ilgili diğer tüm borç ve yükümlülüklerden sorumlu olduğu işletmelerdir. Şirketin bir veya birkaç hissedarı olabilir. Bu şirketin başlangıç sermayesi en az 10.000 € 'dur. Arnavutça kısıtlaması "SH.A." olarak yazılmaktadır.

Şirket Kurma Prosedürü

Arnavutluk'ta şirket kuruluş işlemleri için Milli Sicil Merkezine (QKB) (www.qkb.gov.al) başvurup kayıt olunmalıdır.

Arnavutluk'ta şahıs şirketi kurulması için istenen evraklar:

- QKB'de memur tarafından elektronik ortamda doldurulan form
- Başvuranın kimlik kartı veya pasaportun aslı
- Temsilcinin kimlik kartı veya pasaportun aslı
- Vekalet yolu ile temsilde vekalet belgesi veya noter onaylı fotokopisi
- Başvuru ücretinin ödendiğini gösteren belge,
- QKB tarafından başvuru sırasında talep edilebilecek diğer belgeler.

Arnavutluk'ta limited şirketin kurulması için istenen evraklar:

- Kurucuların noter tasdikli pasaport fotokopisi
- Kuruluş sözleşmesi
- Tüzük/ana sözleşme
- Avukat'a verilen vekaletname
- QKB'de memur tarafından elektronik ortamda doldurulan form

Arnavutluk'ta anonim şirketin kurulması için istenen evraklar da limited şirket için istenen evraklarla aynıdır. Sadece banka teminat mektubunun en az 2.000.000 lek olması gerekmektedir. Bu sermayenin ¼'nün yatırılmış kalan kısmının taahhüt edilmiş olması yeterlidir.

Mevcut bir yabancı limitet şirketin Arnavutluk'ta şube veya temsilcilik kaydı için istenen evraklar:

- Türkiye'deki şirketin ana sözleşmesi (apostilli)
- Türkiye'deki ticari sicil kaydı (apostilli)
- Türkiye'deki şirketin vergi kayıt belgesi (apostilli)
- Türkiye'deki şirketin sosyal sigortalar kayıt belgesi (apostilli)
- Türkiye'deki şirketin (şirket, şube veya temsilcilik açılacağına dair) genel kurulu kararı (apostilli)
- Türkiye'deki şirketin son mali yıl bilançosu
- Arnavutluk'ta kurulacak şirketin kuruluş sözleşmesi
- Arnavutluk'taki şirketin tüzük/ana sözleşmesi
- Banka teminat mektubu (asgari 100.000 lek)
- Kurucuların noter tasdikli pasaport fotokopisi
- Arnavutluk'taki avukata verilen vekaletname
- QKB'de memur tarafından elektronik ortamında doldurulan form

Mevcut bir yabancı anonim şirketin Arnavutluk'ta şube veya temsilcilik kaydı için istenen evraklar da limitet şirketin şube veya temsilcilik kaydı için istenen evraklarla aynıdır. Şubelerde asgari sermayenin yatırılma şartı yoktur. Ana şirketin sermayesi de kullanılabilir.

- Noter masrafları: Türkiye'den daha düşük olup evraklara göre değişmektedir.
- Avukatlık masrafları: Şirketin kayıt işlemleri için ortalama 300-700 avrodur.

Arnavutluk'ta iş kurmak için avukat veya muhasebeci tutmak yasal olarak zorunluluk değildir, ancak pratik açıdan bakıldığında, yabancı yatırımcıların bilmedikleri piyasalar için danışmanlık almaları önerilmektedir.

Kayıtların tamamlanmasıyla QKB elektronik postayla otomatik olarak bu durumu Vergilendirme Genel Müdürlüğüne ve Belediye Vergilendirme Bölümüne bildirir. Her yeni kayıt için ilgili belediyelere şirketlerin adresleri ve diğer bilgiler aktarılır. Vergi Levhası/Numarası (NIPT) bu kayıtlar sırasında hazırlanır. Kayıt sürecinin tamamlanması ve sertifikanın verilmesiyle şirket kurulmuş, vergi ve sosyal sigortalara da aynı zamanda kayıt gerçekleştirilmiş olur. Kayıt işlemleri ortalama 15 gün içinde bitirilmektedir. Şirket kurulduktan sonra, vergi numarası verilir ve bir ay içinde Belediye Vergileri yatırılır. Ayrıca Sosyal Sigorta Müdürlüğüne kayıt olunur. Belediye Vergisi (ortalama); tabela için 3.000 lek, temizlik için 7.000 lek, yeşil alan için 2.000 lek, ofis için metrekare başına hesaplanarak ödenir.

Vergi borcu olmayan şahıs ve limitet şirketlerin tasfiyesi başvuru tarihinden 45 gün içerisinde kendiliğinden gerçekleşmektedir. Anonim şirketlerin tasfiye süreci ise ortakların tasfiye memuruna başvurusu ile başlamaktadır.

Sigorta

Çalışma Saatleri: Arnavutluk İş Kanununa göre normal günlük çalışma süresi 8 saati aşamaz. Diğer taraftan, normal haftalık toplam çalışma süresi de 40 saati aşmamalıdır. Bazı durumlarda, işveren tarafından talep edildiği ve onaylandığı takdirde, işçi iş saatlerinden sonra da çalışabilir. Ancak her halükârda haftada 48 saatlik çalışma süresi geçilemez. Yani fazla mesai saatlerinin toplamı hafta başına 8 saati aşamaz. Ulusal tatil günlerinde çalışılması ve 18 yaşın altındaki çocuklar ile gebelik döneminde olan kadınların gece çalışmaları Arnavut İş Kanunu tarafından yasaklanmaktadır.

Fazla Mesai Ödemeleri: Fazla mesai çalışmalarının karşılığının, ek maaş veya ek tatil olarak verilmesi öngörülmektedir. Fazla mesai için, uygulanan maaştan % 25 daha fazlası veya normal tatillerden % 25 daha fazlası uygulanır. Fazla mesai karşılığı, fazla mesaiden itibaren iki ay içerisinde kullanılmalıdır. Resmi tatiller esnasında veya hafta sonlarında yapılan fazla mesai için normal maaşın ve fazla mesai süresinin % 50 daha fazlası olarak uygulanır.

Emeklilik yaşı: Sosyal sigorta yasasında, emeklilik yaşı erkekler için 65 ve kadınlar için 60'tır. Emeklilik yaşı 67-62'ye ulaşınca kadar her yıl üçer ay yükseltilmektedir.

Asgari ücret: Arnavutluk'ta Asgari Ücretin Tayinine İlişkin Bakanlar Kurulu Kararına göre 2023 yılında asgari ücret aylık 40.000 lektir. Asgari ücret ayda en az 174 saatlik normal iş süresi için ödenmektedir. Çalışma saatlerine göre fazla mesai ödemesi yapılacaksa, saati 115 lekten daha az olamaz. Diğer ödemelerin ise 20.000 lek üzerinden hesaplanması gerekmektedir.

Yabancı İşçi Çalıştırma: Arnavutluk'ta iş yapan müteahhitler, çalıştırdıkları Arnavut işçi sayısını %10'unu geçmeyecek şekilde yabancı işçi çalıştırabilirler. Ancak söz konusu oran, alınacak özel izinlere bağlı olarak değişebilmektedir. Yabancı işçi istihdamı için gerekli evraklar;

1. Dilekçe formu (Arnavutluk'ta hazırlanacaktır.)
2. Çalışma kontratı orijinal veya noterden onaylanmış hali (Çalışma süresi en az 1 yıl) (Arnavutluk'ta hazırlanacaktır.)
3. Pasaport fotokopisi veya noterden onaylanmış hali (ilk sayfa, süre sayfası, son giriş sayfası ve son sayfa) (Arnavutluk'ta hazırlanacaktır.)
4. Yabancı kişinin bizzat başvuramaması halinde vekâletname (Arnavutluk'ta hazırlanacaktır.)
5. Vergi dairesinden şirketin borcunun olmadığına dair belge (Arnavutluk'ta hazırlanacaktır.)
6. Denetim tutanağı fotokopisi ya da iş müfettişliğinden alınan kayıt belgesi (Arnavutluk'ta hazırlanacaktır.)
7. 5 adet fotoğraf
8. Çalıştığı şirketin sicil kaydı ve vergi numarası, ortaklarından biri ise statüsü ve şirketin tüzel kişiliği (Arnavutluk'ta hazırlanacaktır.)
9. Diploma fotokopisi (Türkiye'den alınacaktır.)
10. Harç ödemesi (Arnavutluk'ta)

Bankacılık Mevzuatı

Mali piyasaların yeni yeni gelişmekte olduğu Arnavutluk'ta bankalar mali sektörünün en önemli dinamiğidir. Henüz menkul kıymetler borsası bulunmayan ülkede yatırım ve sermaye işlemleri bankalar aracılığıyla yürütülmektedir. Banka sisteminin ekonominin gelişmesi için sağladığı kaynak, bölgedeki diğer ülkelerle karşılaştırıldığında hala çok düşüktür. Buna rağmen son 10 yıldır mevduatların kredilere olan dağılımının artması ve hazine bonolarına verilen paraların azalması, ekonomideki ilerlemenin başlıca göstergelerindedir.

Arnavutluk'ta bankacılık işlemlerinin geçmişi 1860'lı yıllara kadar uzanmaktadır. Osmanlı Bankası ve Ziraat Bankası'nın ilk şubeleri 1880'li yıllarda İşkodra, Korça, Kavaje, Tiran ve Elbasan şehirlerinde açılmaya başlamıştır. Bağımsızlıktan sonra ilk olarak 1913 yılında Arnavutluk Milli Bankası kurulmuş, ardından İtalyan, Avusturya ve Fransız bankalarının şubeleri açılmaya başlamıştır.

2022 yılı itibarıyla Arnavutluk finans sektöründe 12 ticari banka faaliyet göstermekte olup söz konusu bankalarla ilgili düzenleme ve kontrol Arnavutluk Merkez Bankası tarafından yapılmaktadır. Banka kurulması için gerekli asgari sermaye 1990 yıllarda 200 milyon lek iken (yaklaşık 1.5 milyon dolar), o yıllarda yaşanan mali kaos ve bankacılık sisteminin çökmesi nedeniyle 1998 yılından itibaren 1 milyar leke (yaklaşık 9 milyon dolar) yükseltilmiştir. Günümüzde ise asgari sermaye 700 Milyar lek (yaklaşık 5 milyon dolar) olarak uygulanmaktadır.

Mevcut Bankaların çoğu komşu ülkelerdekilerin (Türkiye, Yunanistan ve İtalya) şubeleri veya destekleriyle kurulmuştur. Bankacılık sisteminde 2000'li yıllar boyunca hissedilen Yunanistan merkezli sermayenin ağırlığı son dört-beş yıldır yapılan satışlarla azalmış olup halihazırda sadece bir Yunanistan merkezli (NBS) banka bulunmaktadır. Bununla birlikte yerel işadamlarının ağırlığı artmaktadır. 2015 yılına kadar sadece iki bankada Arnavut iş adamlarının ortaklığı bulunuyor iken, 2019 yılı onu itibarıyla 5 banka Arnavut işadamlarının mülkiyetindedir. Arnavutluk bankacılık sisteminin en büyük bankası olan BKT %100 Türk sermayelidir. Mevcut bankaların sadece ikisi Arnavut sermayesinden oluşmaktadır. BKT ise mevduat büyüklüğünde sektördeki ikinci büyük banka olarak yer almaktadır.

Arnavutluk banka sektöründe bankaların sermaye yeterliliği 2022 yılı itibarıyla %12 olarak uygulanmaktadır. Mevduat genellikle avro ve ABD doları üzerinde olup, lek olanları da vardır. Krediler de genellikle yabancı para birimi (avro, dolar) üzerinden verilmektedir.

Vizeler

İş dolayısı ile Arnavutluk'ta kalacak olan kişilerin ilk olarak çalışma iznine başvurmaları ardından çalışma vizesi almaları ve bu iki işlemin tamamlanmasını ardından oturma izni almaları mümkündür.

Yabancı uyruklu bir vatandaşın ekonomik, mesleki, ticari ve çalışma faaliyetleri vesilesiyle oturma izni alması için (<https://e-albania.al/Default.aspx>) platformu üzerinden başvuru yapmaları gerekir.

Çalışma izni için yüklenmesi gereken belgeler;

1. Pasaport Fotokopisi (Noter tarafından onaylanmış Arnavutça tercümeli)
2. İş sözleşmesi (Orijinal 4 adet, Arnavutluk'tan temin edilecek)
3. Üniversite diploması (apostilli, noter tarafından onaylanmış Arnavutça tercümeli)
4. Transkript (apostilli, noter tarafından onaylanmış Arnavutça tercümeli)
5. Kira sözleşmesi (Orijinal 4 adet, Arnavutluk'tan temin edilecek)
6. Sabıka kaydı (3 adet, apostilli, noter tarafından onaylanmış Arnavutça tercümeli)
7. 47x36 mm 5 adet vesikalık fotoğraf (son 6 ayda çekilmiş)

Yabancıların alması gereken D Tipi Çalışma İzni almak için Ulusal İstihdam Bürosuna başvuru yapılır. Başvuru e-albania platformu üzerine yapılır.

Online başvuru yapıldıktan sonra Ulusal İstihdam Bürosu tarafından başvuru incelenir ve çalışma izni almak için başvuran kişi bilgilendirilir. Bu süreç genelde 1 ay içerisinde tamamlanmaktadır.

Çalışma izni alındıktan sonra iş vizesi için başvuruda bulunulur. İş vizesi için gereken belgeler:

1. Pasaport
2. Sağlık sigortası fotokopisi (Arnavutluk'tan temin edilecek)
3. Atama mektubu (noter tarafından onaylanmış Arnavutça tercümeli)
4. İş sözleşmesi (orijinal)
5. Çalışma izni fotokopisi
6. Sabıka kaydı (apostilli, noter tarafından onaylanmış Arnavutça tercümeli)
7. Vize başvuru formu(Arnavutluk'tan temin edilecek)

İlk defa oturma iznine başvuru yapılacaksa başvurunun ülkeye giriş tarihinden itibaren 30 gün içerisinde yapılması gerekmektedir. Oturma izni yenilemesi için mevcut oturma izninin sona ermesinden önceki 60 gün içinde başvuru yapılması gerekmektedir.

Oturum izni için gerekli olan belgeler:

1. Noter tarafından onaylanmış pasaport fotokopisi
2. Noter tarafından onaylanmış çalışma izni fotokopisi
3. Noter tarafından onaylanmış iş sözleşmesi fotokopisi
4. Kira sözleşmesi
5. Sabıka kaydı (apostilli, noter tarafından onaylanmış Arnavutça tercümeli)
6. 47x36 mm 5 adet vesikalık fotoğraf (beyaz fonlu, son 6 ayda çekilmiş)
7. Nüfus cüzdanı fotokopisi (2 adet, apostilli, noter tarafından onaylanmış Arnavutça tercümeli)
8. Aile sertifikası (2 adet, apostilli, noter tarafından onaylanmış Arnavutça tercümeli)
9. Evlilik sertifikası (2 adet, apostilli, noter tarafından onaylanmış Arnavutça tercümeli)
10. Başvuru formu (Arnavutluk'tan temin edilecek)

Yabancı uyruklu bir vatandaşın ekonomik, mesleki, ticari ve çalışma faaliyetleri vesilesiyle oturma iznini yenilemesi için e-albania platformu üzerinden online başvuru yapması gerekir. İlk defa başvuru izni alanlar için geçerli olan prosedürler uygulanır.

Kaynak: T.C.Tiran Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği